

📍 Torenvalk
Foto: Thijs Glastra

2025 wordt het Jaar van de Torenvalk

Door zijn markante manier van foerageren valt de Torenvalk op in het veld of langs wegen. Deze biddende valk is echter steeds minder te zien. Samen met enkele andere organisaties vraagt Sovon in 2025 extra aandacht voor deze muizeneter, die in grote mate afhankelijk is van nestplekken en de voedselsituatie in het boerenland.

Lange tijd was de Torenvalk de talrijkste in Nederland broedende roofvogel, maar tegenwoordig bezet de Buizerd deze positie. In de laatste Vogelatlas wordt een afname van 75% beschreven sinds halverwege vorige eeuw. Vooral op de zandgronden is het voorkomen zeer sterk verminderd. De landelijke aantallen namen rond 1960 af door gebruik van landbouwgif, maar herstelden daarna. Sinds ongeveer 1990 nemen ze echter weer voortdurend af, met kleine tijdelijke oplevingen in veldmuizerijke jaren. Steeds intensiever grondgebruik maakt grote delen van het boerenland ongeschikt voor Torenvalken.

Veldmuizen

Hoewel Torenvalken prima in staat zijn om prooien als bosmuis en rosse woelmuis te pakken, bestaat het dieet vooral uit veldmuizen. Het aantal Torenvalken wordt daarom sterk beïnvloed door pieken die optreden in de veldmuiscyclus. Knaagdieren vertonen namelijk meerjarige populatieschommelingen waarbij jaren van groei en afname in enige vorm van regelmaat wisselen. Op basis van landbouwverslagen is bekend dat vóór 1956 pieken van veldmuizen een regelmatig driejarig karakter hadden. Daarna verdween deze regelmaat, met name gedurende de jaren tachtig. Begin jaren negentig kwam de driejaarlijkse cyclus enigszins terug. In de 21e eeuw zijn inmiddels vier pieken zichtbaar: 2004/05, 2007, 2014/15 en 2019/20, waarbij pieken soms sterk regionaal voorkomen. Kijkende naar de broedvogeltrend van de Torenvalk zien we oplevingen in 2005, 2008, 2016 en 2020, allemaal direct na een veldmuizenpiek. De dichtheid aan veldmuizen tijdens piekjaren is echter niet overal meer wat die geweest is. Hoewel de recente veldmuiscyclus op korte termijn voor meer broedende Torenvalken zorgen, lijken ze de achteruitgang niet te kunnen stoppen.

Meer muizen, meer jongen

De schommelingen in het aantal veldmuizen is niet alleen zichtbaar in de aantallen Torenvalken, maar ook in het broedsucces. De start van de eileg blijkt sterk af te hangen van het vorstgetal van de winter die voorafgaat aan het broedseizoen. Na een strenge winter komen veldmuizen langzaam op gang en stellen Torenvalken de eileg uit. In muizenrijke jaren start de Torenvalk juist vroeg met broeden en zijn de legsels ook groter (zie ook pagina 15). Deze investering blijkt een goede strategie: per succesvol nest vliegen dan gemiddeld veel jongen uit, die volop veldmuizen voorgeschoteld krijgen. In piekjaren kan het gemiddelde tot wel bijna vijf jongen per succesvol nest oplopen, terwijl dit in magere jaren onder de vier ligt.

Waar bidt de Torenvalk?

Als het aanbod aan veldmuizen schaars is, moeten Torenvalken overstappen op andere prooien of hun foerageergebied verleggen. Langs wegen worden vaak biddende Torenvalken gezien. Er zitten grote veldmuiscconcentraties op de (vaak) droge zandlichamen van een weg, maar de vogels lopen hier ook meer risico op aanrijdingen. Om een beeld te krijgen van de verspreiding langs wegen, organiseren we in het Jaar van de Torenvalk de telling 'Waar bidt de Torenvalk?'. Uiteraard zetten we deze telling zo op dat deelnemers deze veilig kunnen uitvoeren. Aansluitend op deze telling is het ook interessant om te weten wat een Torenvalk eet als er weinig veldmuizen beschikbaar zijn. Hiervoor werken we verschillende activiteiten uit, zoals de analyse van braakballen van de Kerkuil (Torenvalken verteren muizenbotjes) en de analyse van camerabeelden van Beleef de Lente en nestcamera's van particulieren. Het Jaar van de Woelmuis van de Zoogdiervereniging biedt in 2025 mogelijkheden om samen te werken en verspreidingsonderzoek van woelmuizen (waaronder de veldmuis) te stimuleren.

Meer van dit soort artikelen lezen? Word lid van Sovon!

Dit artikel verscheen in de Vogelbalans. Sovon geeft eens per jaar Vogelbalans uit. In de Vogelbalans zet Sovon de belangrijkste actuele ontwikkelingen op een rij. Welke soorten nemen toe en welke zijn steeds minder te zien? Leden van Sovon krijgen Vogelbalans automatisch opgestuurd.

Lees meer over de Vogelbalans
op sovon.nl/vogelbalans

